

VICTORIA MĂRGINEANU

cl. a XII-a, LT „Olymp”, Costești, Ialoveni

PORTrete- OGLINZI

Portretul este o reprezentare artistică – pictură, sculptură, fotografie – și înfățișează chipul uman din perspectiva creatorului. Acest tip de artă a fost practicat încă din Antichitate. Sculptorii, în Italia, pictorii, în Egiptul târziu de la Fayum, au creat numeroase figuri cu chipuri de o veridicitate pregnantă.

Căutarea unor tipuri de portrete m-a făcut să descopăr **portretele flămânde**, care mi-au produs un vădit interes. Caracterul incitant al acestora nu are nicio legătură cu arta culinară, ci se datorează defectelor umane, reproduse fără nicio abatere. Portretele au apărut încă din epoca lui Robert Campin și Jan van Eyck și prezintă modelul trei sferturi, până mai jos de bust, întruchipând adevărate revelații haioase, captivante, de mare anvergură în perioada respectivă.

Emil Loteanu,
Valentina Rusu-Ciobanu

În secolul al XVI-lea, marii portretiști (Rafael, Tițian) adoptau formate mai mari pentru a picta bărbați și femei văzuți pe jumătate, în poze senine și costume sobre, sau chiar în picioare. În acest secol, portretul atinge maturitatea. După calitatea persoanei reprezentate și destinația operei, suportul, tehnica și părțile componente diferă considerabil. Astfel, apar **portretele psihologice**, cu destinație intimă, cărora li se opun **portretele de apa-**

rat, destinate unor locații publice.

Două secole mai târziu, mai ales în nordul Europei, burghezia devine grupul dominant din punct de vedere social, economic și politic. Acest fenomen încurajează reprezentarea oamenilor în grup, mai ales a familiei. Astfel, **portretul colectiv**, devenind independent, începe să se dezvolte, dar nu rămâne în urmă nici **autoportretul** (Picasso, Renoir, Mondrian), care devine tot mai întâlnit ca o alternativă a semnăturii.

După acest scurt istoric al portretului ajungem să îl cunoaștem și în pictura românească, la început de secol al XIX-lea, când influența occidentală și-a făcut simțită din ce în ce mai pregnant prezența în spațiul românesc.

Doar să nu se întâmple ca în bancul păstorului, în care un pictor celebru întreabă pe un cioban dacă poate să-i picteze oile, la care el răspunde: „Doamne ferește, lasă-le albe cum sunt!”. Ei bine, se întâmplă tot felul de situații, căci veniți de pe băncile școlii ca dintr-un sarcofag în care îi descopeream talmeș-balmeș pe da Vinci, Rafael, înghițim în gol sau încercăm să unim câteva piese dintr-un puzzle rătăcit la auzul maeștrilor basarabeni din

secolul al XX-lea.

Bunăoară, **Igor Vieru** ne este cunoscut mai mult prin faptul că a ilustrat creațiile clasicilor

ORHAN PAMUK

literaturii române. Opera sa însă e mult mai complexă. În picturile sale se împletește organic realul cu ficțiunea, dând naștere unei cromatice luminoase, cu metafore plastice, de o prospețime tulburătoare, cu viziuni ale spațiului mitologic, în care pictorul a fost și rămâne înrădăcinat. El și-a ascuțit creionul interpretării creatoare, și-a curățat pensula de impuritățile vieții pentru a ne reda portretele lui Grigore Vieru, Alexei Mateevici, Vasile Coroban. Astfel, artistul va rămâne în permanență adept al unui lirism bazat pe impulsuri lăuntrice, dar și pe veridicitate.

Îngerul nu i-a dat peste mână nici lui **Mihail Greco** – un remarcabil talent al portretisticii naționale. El a creat prin intermediul clarobs-

curului și a utilizat celebra metodă *sfumato* (inițiată de Leonardo da

Autoportret,
Igor Vieru

Vinci ca fiind o tehnică „fără linii, delimitări, în maniera fumului sau a unei imagini nefocalizate”). Într-o vreme atelierul plasticianului semăna cu laboratorul unui alchimist. Experimentele sale i-au conturat stilul, i-au trezit un vast interes pentru inovații, coloranți fluorescenți și efecte „metalice”. Acestea au dus la revoluționarea artelor plastice din spațiul ex-sovietic. Astfel, portretistica, asemenea muzicii, se înobilează cu noi tehnici, genuri.

Opera artistei **Valentina Rusu-Ciobanu** este o simbioză de „realism poetic” și „spirit original”, realizată prin mijloace expresive, inovatoare. Găsesc hazliu portretul lui Emil Loteanu, dar și bine conturat, de o halucinantă prospețime și vigoare. La polul opus se află portretul lui Grigore Vieru, caracterizat printr-o profundă notă poetică, serioasă, semnificativă. Ei bine, rezistă adevăratele valori pentru că forța se ascunde-n spiritualitatea *cioplitorilor în duh*. Și arta se miră de cutezanța creatorului ei. Chipul real devine efemer, pe când cel pictat rămâne etern.

Eternitatea ne înobilează și portretele sculpturale. Cel mai cunoscut reprezentant al acestora este **Alexandru Plămădeală**, remarcat mai ales pentru *Monumentul lui*

Ștefan cel Mare (amplasat la intrarea în Grădina Publică din Chișinău), pe lângă care v-ați plimbat cu siguranță (de nenumărate ori). Tot el a dat naștere unei serii de portrete ale oamenilor de creație și ale intelectualilor români (bustul lui Alexandru Donici, portretul lui Bogdan Petriceicu-Hasdeu, Ion Minulescu ș.a.).

Printre colecționarii de valori se află și **Milița Petrașcu**. Iubită sau antipatizată, nu lasă pe nimeni indiferent. Mâinile mici și fine au supus deopotrivă și lutul, și marmura, din care au îndrăznit să răsară portrete de mare valoare. A început printr-un desen cuminte, școlăresc, lipsit de spontaneitate, dar chipurile umane aveau să contureze vivacitate și hotărâre, apoi a ajuns să afirme că *fereastra mea spre lume a fost Bourdelle*. Dacă va exista vreodată la București, ca la Londra, un muzeu al portretului, efigiile Miliței se vor afla la loc de cinste. Mă încumet să citesc în sculpturile artistei (mai ales în *Autoportret*) câte ceva din personalitatea ei, închipuindu-mi-o înaltă, ca s-o aflui de o statură scundă, însă de o strălucire înaltă. A fi un bun portretist într-adevăr presupune har, căci portretul nu este un gen facil, la îndemâna oricui.

Din mijlocul acestuia crește un sentiment ce îi dă existență ca și cum sufletul său e prins în calote

Autoportret,
Milița Petrașcu

de gheață, dar încălzirea globală a dat naștere multor fisuri din care iese căldură lăuntrică, hrănitore. Aceasta pătrunde în sufletul unui trecător, admirator, îl înobilează, îi dăruiește parte din farmecul său.

Sculptorul, **Lazăr Dubinovski** este autorul mai multor busturi de pe Aleea Clasicilor. Deși a fost pus în slujba unui regim dictatorial,

Grigore Vieru,
Valentina Rusu-Ciobanu

dedublarea de care a dat dovadă e o particularitate a plasticienilor de primă mărime. Se pare că nu se putea altfel...

Am parcurs șirul unor portrețiști basarabeni, care mi-au deschis o nouă lume, ale căror portrete m-au îndemnat la istorie, cultură, imaginație. Adesea nu apreciem arta națională, care de altfel are o profunzime titanică, revelatoare. Miracolul ei te duce spre furtuni de valuri, dar și spre un liman la care poți acosta liniștit.

Dincolo de oglinzi vezi (auto)portrete. Te desprinzi de lume și încerci să descoperi chipul de pe pânză, hârtie sau piatră. Doar descoperi... Privirile se contopesc și dau naștere unei lumi noi, fascinante, în care te-ai putea pierde și regăsi de nenumărate ori, în care se recompun cu fiecare secundă trăită experiențele tale, în care trăim pentru a atinge eternul sau visul. Rămâne să meditați voi...